

M. Teresa Espinal (coord.), Josep Macià, Jaume Mateu, Josep Quer i M. Teresa Ynglès. *Semàntica. Del significat del mot al significat de l'oració*. Col·lecció Ariel Lingüística. Barcelona: Ariel. 2002. 335 pàgines.

Aquest és un llibre important per tres motius. Primer perquè s'ocupa d'una disciplina lingüística que, malgrat la solidesa científica i formal que ha assolit en l'últim quart del segle xx, és en molts aspectes una ventafocs a casa nostra tant en els catàlegs bibliogràfics com en els plans d'estudis de les titulacions universitàries. En segon lloc, perquè és un manual de semàntica *en català* i per tant més accessible als lectors interessats en la disciplina, que havíem de recórrer als clàssics en anglès –i encara sort de l'excel·lent manual italià de Gennaro Chierchia (Chierchia 1997). Finalment, perquè és un manual de semàntica *pensat en català*, amb exemples i arguments basats en la llengua del lector, la qual cosa representa un valor afegit de cara a la comprensió i a l'assimilació dels conceptes i dels arguments en una disciplina certament complexa com és la semàntica. Benvingut sigui, doncs, aquest manual de semàntica. Ara, un cop dit això, fem nostra la dita fusteriana i vegem què diu (i també com ho diu).

L'objectiu del llibre, perfectament expressat en el subtítol, és abastar tots els aspectes del significat que van des del nivell lèxic fins al nivell oracional, és a dir els dominis tradicionalment assignats a la lexicologia, o millor semàntica lèxica –capítols 2 i 3–, i a la semàntica, o millor semàntica oracional –capítols 4, 5 i 6. Hi ha, però, una voluntat d'innovació tant en l'ordenació dels continguts com en l'oferiment d'una visió oberta de la semàntica que doni cabuda a diferents aproximacions teòriques i que il·lustri diferents maneres de treballar. Com comentarem amb més detall, el resultat és en general encertat, malgrat alguns aspectes millorables, al meu parer.

El primer capítol (M. Teresa Espinal i M. Teresa Ynglès) ofereix una visió global de les diverses postures metodològiques i epistemològiques que han mirat de delimitar el concepte de significat i, per tant, l'objecte d'estudi de la teoria semàntica. Es passa, doncs, revista a dicotomies fonamentals com ara significat lingüístic/significat pragmàtic, significat informatiu/social/cognitiu i a conceptes crucials com el de la composicionalitat del significat, base de la majoria de teories semàntiques. El capítol es completa amb dues seccions: una dedicada a l'adquisició i el canvi del significat i una altra a descriure els fonaments d'una visió experiencialista del significat, concretament la de la gramàtica cognitiva. Tot i que es tracta de dos aspectes d'un notable interès, la inclusió d'aquestes dues seccions desvirtua en gran mesura el caràcter introductor del capítol i el fa potser excessivament complex, la qual cosa pot dificultar la comprensió dels conceptes fonamentals.

El segon capítol (M. Teresa Espinal i Jaume Mateu) és una magnífica introducció a la lexicologia que explica de manera clara i concisa tant la formació de mots com les relacions de significat entre mots: una lectura perfecta per a qualsevol curs que tracti aspectes de la morfologia lèxica del català. A més, es completa amb una breu exposició (sec. 2.4) del model generativista del lexicó desenvolupat per Pustejovsky, que resulta profitosa com a exemple de funcionament d'un constructe teòric de base lèxica i que ofereix al lector una visió més formal i elaborada del lexicó que no la tradicional.

El tercer capítol (Jaume Mateu) es dedica a exposar el model de semàntica lèxica de Levin i Rappaport Hovav, que postula la necessitat d'un nivell de representació lèxic (estructura lexicosemàntica) en què els mots es descomponen en primitius semàntics. La interacció d'aquest nivell amb la sintaxi es fa a través de l'estructura lexicosintàctica i d'un seguit de regles que permeten descriure de manera efectiva diverses discrepàncies entre el significat lèxic dels mots i el seu funcionament sintàctic. La presentació és clara, tot i la complexitat dels fenòmens estudiats, però sovint resulta massa esbiaixada i/o acrítica. Primer de tot, fa equivaldre de manera interessada *composicionalitat* i *descomposició lèxica*, tot i que aquesta implica aquella, però no necessàriament a la inversa. En segon lloc, la discussió de la principal alternativa teòrica, la dels postulats de significat, s'esbandeix massa

apressadament sense ni tan sols explicar-los mínimament i amb unes crítiques massa genèriques —hauria estat instructiu que l'autor hagués tingut en compte, per exemple, els comentaris que es fan sobre la qüestió en la segona edició del manual de Chierchia i McConnell-Ginet. Finalment, no diu gaire res sobre els problemes teòrics i empírics que comporta el model adoptat, com per exemple el tractament dels derivats que són regulars morfològicament però opacs o només parcialment transparents des del punt de vista del significat, la qual cosa dóna com a resultat una visió de la semàntica lèxica excessivament reduccionista. Potser hauria resultat més instructiu i acord amb la resta de capítols presentar primer els fenòmens de manera descriptiva i discutir després el model de Levin i Rappaport Hovav com *una* proposta de solució, amb els seus indubtables avantatges teòrics i empírics, i no pas com l'única solució possible.

El quart capítol (Josep Macià) és modèlic, ja que proporciona al lector una introducció entenedora de les bases de la teoria referencial del significat, basada en els conceptes de referència i veritat. L'autor fa accessibles els principals problemes teòrics que es planteja la teoria i no defuig fer-ho de manera crítica, la qual cosa contribueix a un dels objectius fonamentals del llibre, això és, la construcció d'arguments en semàntica. Finalment, cal esmentar, sense desmerèixer la valoració global positiva, que la secció que s'ocupa de les relacions de significat entre proposicions resulta massa breu —tan sols vuit planes, enfront de les deu que ocupen, per exemple, els connectors proposicionals—; una major extensió hauria permès, segurament, una explicació més detallada i més completa que inclogués, per exemple, les implicatures.

El capítol 5 (Jaume Mateu i Josep Quer) fa un repàs a dos conceptes fonamentals de la lògica que tenen una aplicació específica en la teoria lingüística generativa i en concret en el Model de Principis i Paràmetres: la predicació i la quantificació, que comparteixen el fet de tenir correlats sintàctics i semàntics, la qual cosa les fa interessants per a qualsevol teoria preocupada per la interacció entre la sintàctica i la semàntica. En primer lloc, els autors s'ocupen de la relació entre predicats arguments i els principis que la regulen i a continuació fan una breu tipologia de les menes de predicació. En segon lloc, mostren el funcionament sintàctic de la quantificació. Per fer-ho parteixen del tractament lògic dels quantificadors existencials i universals i en mostren les limitacions a l'hora de donar compte dels determinants en conjunt i els avantatges de la teoria dels quantificadors generalitzats, que tracta tots els determinants com a elements que relacionen conjunts. Un cop establert aquest punt, s'explica de manera clara la necessitat d'un nivell de representació —la FL— en què es modifiquen les estructures sintàctiques per assolir una representació que permeti una interpretació semàntica més transparent i acord amb el principi de composicionalitat, sense deixar de banda diverses conseqüències empíriques que se'n deriven.

L'últim capítol (Josep Quer) s'ocupa en primer lloc de la modificació, entesa com un mecanisme lingüístic general per estendre les possibilitats de restricció dels conjunts. Així, per exemple, la modificació duta a terme pels adjectius qualificatius restringeix de manera típica el conjunt denotat pel nom. No obstant això, l'autor mostra que al costat d'aquest mecanisme hi ha altres menes de modificació que funcionen de manera prou diferent. En aquest punt resulta interessant la descripció de la hipòtesi de Davidson, d'acord amb la qual que els modificadors adverbials són predicats d'esdeveniments, que connecta de manera directa amb la part del capítol 5, centrat en la predicació. Aquest lligam pel que fa al contingut deixa el lector amb la sensació que potser hauria estat més encertat tractar la predicació i la modificació (verbal) en un mateix capítol, la qual cosa sembla d'entrada més coherent que no pas ajuntar la predicació amb la quantificació i la modificació amb la intensionalitat. Pel que fa a la intensionalitat, es fa una descripció molt clara i entenedora tant de les perspectives teòriques que se n'han ocupat

com dels fenòmens lingüístics en què té un paper destacat, especialment l'ambigüitat referencial de certs SN i els diferents tipus de modalitat.

Fins aquí el contingut del llibre, que és prou ampli i variat perquè se'n puguin beneficiar estudiants i professors de titulacions de filologia catalana de segon cicle —encara que no exclusivament. No acaben aquí, però, les virtuts del llibre, que manifesta una destacable voluntat didàctica, que queda representada de manera impecable en els glossaris, les activitats i els exercicis (corregits i comentats!) que acompanyen els capítols i que formen un cos de material didàctic de gran nivell i d'una utilitat indiscutible. Cal doncs felicitar els autors per la feina feta, ja que tots els docents sabem que dissenyar bons exercicis és una tasca difícil i feixuga. No obstant això, sense treure'ls cap mèrit, de cara a l'assimilació dels conceptes potser hauria estat útil anar un pas més enllà i integrar les activitats i els exercicis en el text o almenys seguir el criteri del capítol 4, que suggereix les activitats apropiades per a cada secció en notes a peu de pàgina. En la línia d'aquest comentari sobre les virtuts didàctiques del llibre, també hauria estat adequat avisar de manera clara sobre l'ús que es fa de mecanismes tipogràfics per senyalar el grau d'importància o de dificultat del text.

Es tracta, en resum, d'un molt bon llibre, que s'ha de valorar globalment de manera molt positiva, perquè omple amb rigor i eficàcia un buit en el panorama bibliogràfic de la lingüística catalana, i que mereix convertir-se en una eina imprescindible en els cursos universitaris que tracten algun dels aspectes del significat lingüístic.

XAVIER VILLALBA
Universitat Autònoma de Barcelona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- CHIERCHIA, G. 1997. *Semantica*. Bolonya: Il Mulino.
CHIERCHIA, G. i McCONNELL-GINET, S. 1990. *Meaning and Grammar. An Introduction to Semantics*. Cambridge, Mass.: MIT Press. (2a edició revisada 2000.)

Stefano M. Cingolani, *El somni d'una cultura: "Lo somni" de Bernat Metge*, Barcelona, Quaderns Crema, 2002

«Això de l'Art en realitat no existeix. El que sí que hi ha són artistes.» Ernst Gombrich, en 1950, començava el seu *The Story of Art* mostrant d'aquesta manera el seu distanciament de la tradició analítica hegeliana, que havia creat l'hàbit (punt de referència al segle XIX i la primera meitat del XX) de veure en obres d'art particulars l'exemplificació de l'"esperit" d'una època, d'una classe o d'una religió. De veure, diguem, en el Palazzo del Tè de Mantua l'exemplificació d'un Manierisme italià que hauria suposat el deteriorament d'uns cànons estètics positius, en comptes de veure-hi, com feia Gombrich, que aquella opció arquitectònica respondria a la funció de divertir-s'hi plaentment Federico Gonzaga i els seus hostes.

No és que al punt de vista de Gombrich no se li puguin presentar objeccions: se li'n poden presentar moltes, començant pel fet que, com assenyalava Marcel Proust amb una sorprenent simplicitat, tot allò produït en una mateixa època se sembla. Però el perill remarcat per Gombrich, de la tendència de l'estudiós de la cultura a la reducció (i per tant uniformació) de les manifestacions culturals d'un període sota una mateixa etiqueta —com més